

▲ Skorec vodní (*Cinclus cinclus*). Foto Petr Lang.

Rozšíření skorce vodního v CHKO Slavkovský les

Pavel Řepa, Muzeum Českého lesa v Tachově

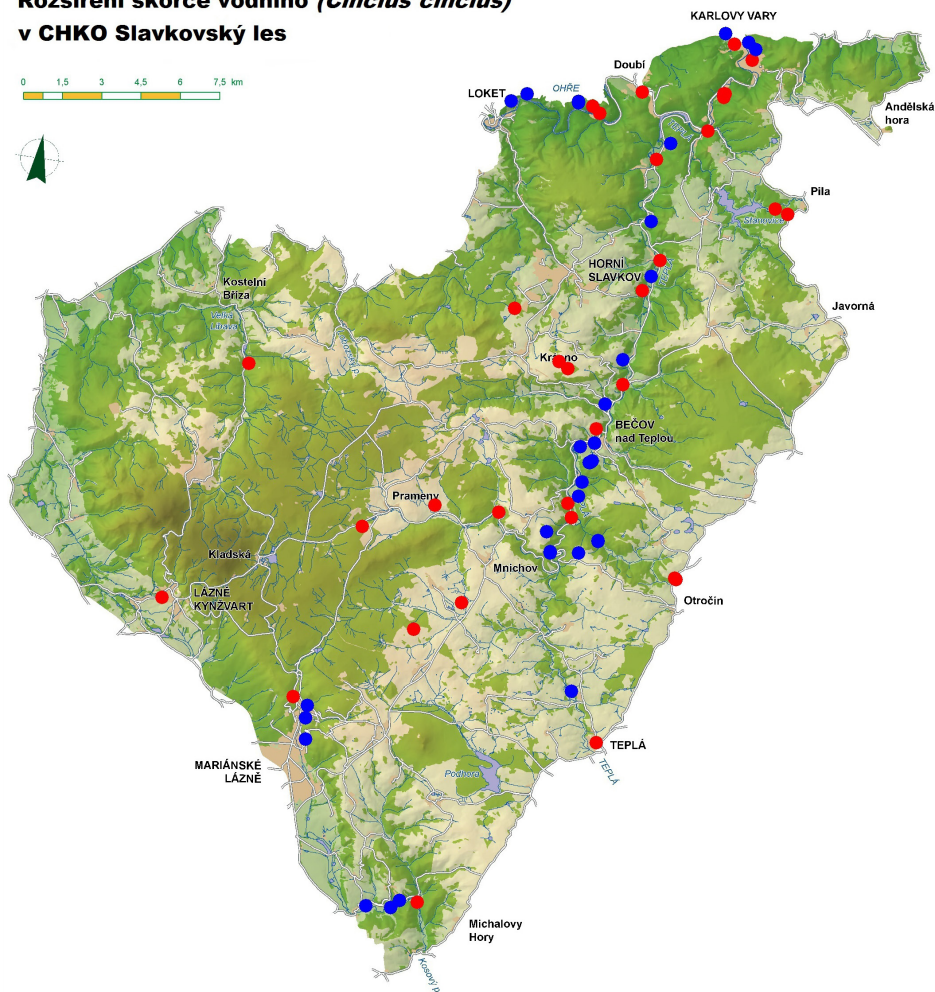
Zatímco v minulém čísle Arniky jsem se věnoval shrnutí poznatků o rozšíření ledňáčka říčního ve Slavkovském lese, zaměřím se v tomto příspěvku na skorce vodního. S ledňáčkem má totiž společnou velmi silnou vazbu na bystřinné vodní toky a zvýšené nároky na čistotu vody v nich. Ačkoliv se pestrostí svého šatu nemůže skorec s ledňáčkem měřit, jeho chování a zvyky jsou neméně zajímavé.

Znalost rozšíření druhů s úzkou vazbou na přírodu blízké a čisté vodní toky nám umožňuje hodnotit kvality jednotlivých toků v daném území a může nám pomoci eliminovat jejich ohrožení například změnami charakteru toku v důsledku úprav koryta či znečištěním vody. Povědomí o rozšíření skorce vodního ve Slavkovském lese

vychází především z nahodilých pozorování zaznamenávaných po léta nejrůznějšími dobrovolnými spolupracovníky Správy CHKO (ručně psané polní zápisky, digitální databáze pozorování České společnosti ornitologické, Nálezová databáze ochrany přírody). V letech 2004–2007 aktiv západočeských ornitologů uskutečnil systematické mapování všech hnízdicích ptáků na území CHKO Slavkovský les. Avšak tato metoda, stejně jako v případě ledňáčka, nebyla u skorce příliš účinná. Bylo nalezeno jen 11 lokalit, ačkoliv je skorec při procházení po březích vodních toků oproti ledňáčkovi mnohem snadněji zjištělný.

Skorec vodní byl od roku 1985 až dosud pozorován celkem 73× na 58 lokalitách. Z toho 37

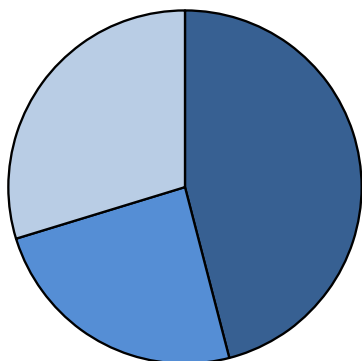
Rozšíření skorce vodního (*Cinclus cinclus*) v CHKO Slavkovský les

- ▲ Zjištěné výskyty skorce vodního na území CHKO Slavkovský les v letech 1985–2013.
 Červené body – výskyty v hnízdním období (od 15. 3. do 30. 6.)
 Modré body – výskyty v mimohnízdních obdobích (od 1. 7. do 14. 3.)

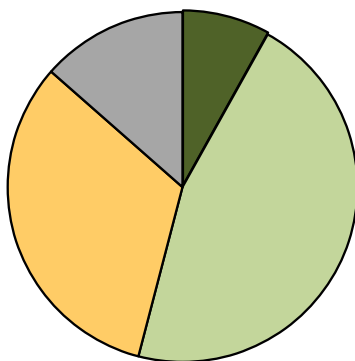
pozorování bylo v hnízdním období na 30 lokalitách (viz mapa). Některé z těchto lokalit byly velmi blízko sebe, proto zjištěné body odpovídají 25 hnízdištím. Na 7 místech (Lipoltovský potok u Lázní Kynžvart, Pramenský potok u NPR Pluhův bor, říčka Teplá u Bečova, Cihelen, Březové

a Karlových Varů, Otročínský potok pod Brť) bylo hnízdění spolehlivě prokázáno nálezem hnízda. Pozorování celého páru nebo opakovaná pozorování jednotlivců na zhruba stejném území byla hodnocena jako pravděpodobné hnízdění – takovými lokalitami jsou Kosí potok

■ řeka ■ střední potok ■ malý potok

▲ Výskyt skorce vodního v hnízdním období na tocích různých velikosti.

■ lesní ■ sevržené lesem ■ nelesní ■ lidská sídla

▲ Výskyt skorce vodního v hnízdním období na tocích s různým charakterem okolního prostředí.

pod Pístovem, řeka Ohře u Svatošských skal, říčka Teplá v přírodní rezervaci Údolí Teplé a Dlouhá stoka u Krásna. Případy předpokládaného hnízdění, zjištěné pouhým pozorováním jedince v hnízdní době, pak obraz doplňují a potvrzují výskyt ještě na Velké Libavě u přehrady u Rovné, na Úšovickém potoku u Mariánských Lázní a na Lomnickém potoku u Pily. Výskyty v mimohnízdním období jsou převážně soustředěny do širšího okolí hnízdišť. To odpovídá i výsledkům kroužkování, které ukázaly, že zjištění kroužkovaných ptáků ve vzdálenosti nad 10 km od hnízdiště jsou již dost vzácné (Šťastný et Hudec 2011). Také Balát (1964) ve své studii o pohybech skorce vodního zdůrazňuje jeho velkou věrnost hnízdnímu okrsku i v mimohnízdních obdobích.

Z těchto výsledků vyplývá, že výskyt skorce v CHKO Slavkovský les je soustředěn hlavně do údolí dvou hlavních toků, Ohře a Teplé. Občas byl ale zjištěn i na menších tocích. Většina hnízdišť je ve východní polovině CHKO, v západní části oblasti bylo hnízdišť jen několik. Při využití materiálu z nahodilých pozorování nemůžeme s jistotou tvrdit, že druh v západní části Slavkovského lesa chybí, je ale možné s vysokou pravděpodobností soudit, že jeho výskyt ve východní části CHKO je zřetelně početnější.

Při pohledu na mapu rozšíření skorce vodního (obr. 2) se zdá, že se vyhýbá větším souvisle zalesněným úsekům. Z 37 hnízdních výskytů skorce byly jen 4 na lesních tocích, kde stromové patro zasahovalo až na břeh (Ohře v údolí pod Loktem, Lomnický potok nad Stanovicovou přehradou, lesní potok západně od Krásna a Pramenský potok západně od Pramenů). Početněji byly hnízdní výskyty nalezeny u lučních toků (viz graf) a nejčastěji byly v údolích, kde jsou na břehu toku pruhy luk a na svazích údolí je na jednom, nebo i na obou březích les. Zajímavé je, že bylo objeveno i 5 případů, kdy skorec hnízdil u toku v lidském sídle (Březová, Bečov a dokonce 3x v Karlových Varech). Obvykle šlo o výskyt na okraji sídla, avšak je znám i případ, kdy byl skorec vodní pozorován 1. června 1984 na Teplé v Karlových Varech u hotelu Thermal, tedy přímo v městské zástavbě. Hnízdní výskyt skorce ve vztahu k charakteru vodního toku ukazuje modrý graf. Pozorování pocházela ze všech velikostních kategorií toků, snad s mírnou preferencí pro velké toky.

Z těchto kusých poznatků můžeme vyvodit, že skorec vodní se v CHKO Slavkovský les spíše vyhýbá nitru lesních masivů, ale úzká údolí s lesnatými svahy mu velmi vyhovují. Proto byl také skorec ve Slavkovském lese jen výjimečně zastížen v nadmořských výškách nad

750–800 m, což je poněkud v rozporu s jeho afinitou k horskému prostředí v celé České republice (Šťastný et Hudec 2011). Výskyty v lidských sídlech jsou zatím spíše ojedinělé, ale naznačují, že ani tento druh se nevyhnul tlaku synantropizace a urbanizace, jež je pozorována u velké řady dříve vysloveně člověku se vyhýbajících druhů (srov. např. Řepa 2006). Musíme mít však na paměti, že závěry získané z neúplných a stručných podkladů jsou jen omezeně platnými domněnkami a že i u skorce by bylo vhodné pátrat po jeho výskytu a rozšíření více systematicky. ■

Literatura:

- Balát F. (1964): Rozmístění a přesuny skorce vodního na potoce v závislosti na stáří, roční době a prostředí. – Zoologické listy 11:131–144.
- Hudec K. et Šťastný K. 2005: Fauna ČR. Ptáci Aves 2/ II. – Academia Praha.
- Řepa P. (2006): Postup urbanizace ptactva v městě Tachově. – Panurus 15: 21–30.
- Šťastný K. et Hudec K. (2011): Fauna ČSSR sv. 30 – Ptáci – Aves III/1. – Academia Praha.
- Šťastný K., Bejček V. et Hudec K. (2006): Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003. – Aventinum, Praha.

Skorec vodní (*Cinclus cinclus*) je jediným zástupcem řádu pěvců, který si hledá potravu pod vodní hladinou. Je velký asi jako kos, má ale zavalitější tělo. Je zbarven tmavohnědě s nápadnou bílou náprsenkou. Obě pohlaví jsou stejně zbarvena. Zpěv je silný a střídá se v něm hvizdy s cvrčivými zvuky a velmi výrazné je jeho vábení znějící jako ostré „cit-cit“. Zdržuje se na březích bystřin s proudící prokysličenou vodou. Velmi dobře se potápí, plave a často běhá pod vodou po dně, kde sbírá svou hlavní potravu – vodní hmyz, pulce, plže, červy a jiné vodní bezobratlé. Skorec létá typicky nízko nad hladinou nebo posedává na skalnatém výstupku nad vodou, odkud má dobrý výhled, a pak se náhle prudce spouští pod hladinu za potravou. Zůstává pod vodou až 30 vteřin.

Je rozšířen hlavně v horách a pahorkatinách, do nejnižších poloh proniká jen pomístně. Většinou sídlí na každém kilometru podél toku jeden pár skorců, ale hustota jeho osídlení závisí hlavně na počtu vhodných mělkých míst, kde se ptáci mohou dobře potápět. Proto jeho rozšíření v České republice není úplně souvislé, v hnízdních atlasech byly nalezeny větší oblasti, kde chybí, např. střední Polabí, střední a dolní Povltaví, dolní Poohří, střední a dolní Morava a dolní tok Dyje. Jeho areál zaujímá okolo 60% našeho území a v poslední době se spíše mírně rozšiřoval. Hnízdní populace v celé České republice je odhado-

▲ Skorec vodní. Kresba Jana Rolková.

vána na 1000–2000 párů, takže jej musíme počítat rozhodně mezi druhy vzácné. Není sice chráněn podle zákona o ochraně přírody a krajiny a vývoj jeho populace je zatím uspokojivý, přesto znalost jeho rozšíření v konkrétní oblasti je s ohledem na jeho biotop pro ochranu přírody důležitá.